

Rovesnícka mediácia v modelových situáciách v prostredí základných škôl

Peer mediation in model situations in environment of elementary schools.

Dušana BIELESZOVÁ

Abstrakt

Školy ako výchovné a vzdelávacie inštitúcie plnia dôležitú úlohu v procese vytvárania životných schém, vrátane tých, ktoré súvisia s riešením konfliktov. Školské prostredie je však poznačené zvýšeným napätím. Vonkajšie prejavy konfliktných vzťahov medzi dospelými sú deťmi prirodzene odpozorované a prijímané ako norma. Dôsledky chýbajúcich zručností môžu byť obrovské. Rovesnícku mediáciu považujeme za efektívny nástroj riešenia konfliktov za predpokladu, že jej začleňovanie bude realizované v súlade s vývinovými osobitosťami žiakov a za podpory pedagógov a rodičov, ktorí tvoria školskú komunitu. V príspevku sa zameriame na aktivity rovesníckej mediácie, definujeme osobitosti rovesníckych vzťahov, rozoberieme si modelové situácie a budeme sa venovať prístupu dospeljej authority k úlohe sprievodcu žiakov pri riešení konfliktov.

Kľúčové slova

rovesnícka mediácia, škola, školská mediácia, učiteľ, žiak, rodič

Abstract

Schools like pedagogical and educational institutions subserves important task in process of creating life diagrams include those, which belongs to conflict solutions. But school environment is marked by increased tension. External characters of conflict relationships are observed and become standard. Consequences of lower skills could be colossal. Peer mediaton is effective tool of solution conflict. Realization should be in progress in coincidence with individuality of each student and in cowork with teachers and parents. In article we focus on activites of peer mediation. We define indiviualities of peer relationships. Then we analyze some typical situations and will working on approach of adults authority like guide for student in conflicts solution.

Key words

peer mediation, school, school mediation, teacher, pupil, parent

Prostredie dnešných škôl je poznačené veľkou rôznorodosťou. Na jednej strane sa zvyšuje kvalita tých, ktoré investovali čas aj do zlepšovania medziľudských vzťahov, ale v rovnakej miere vidíme nárast konfliktných situácií tam, kde prirodzenú autoritu lídra školy a jej učiteľov nahrádzajú mocenské hry. V prostredí, ktoré by malo byť pre deti ideálnym „cvičiskom“ vytvárania pozitívnych medziľudských vzťahov v ochranných mantineloch usmernenia dospelých (učiteľov, rodičov), sa deti stávajú svedkami vyhýbania sa problémom, alebo ich neprimeraného riešenia z pozície sily. Ak si uvedomíme, že komunita rovesníkov sa v určitom veku stáva pre deti najprirodzenejším prostredím zdieľania ich autentických pocitov, tak úloha učiteľa v rovine riešenia konfliktov, si žiada zmeniť svoj charakter. Školská a rovesnícka mediácia môže byť cestou, ako naučiť žiakov vytvárať si pevné priateľstvá aj v prostredí rôznorodosti a odlišnosti. Môže byť prípravou na inkluzívne školstvo.

Aké kompetencie budú deti potrebovať v budúcnosti?

Škola by mala byť pre žiaka miestom, kde je mu dovolené robiť chyby a zároveň kde môže hľadať overené spôsoby, ako im predchádzať. V bezpečnom prostredí pod ochrannou rukou prirodzenej autority učiteľa by malo byť žiakom umožnené spoznávanie prijateľného i menej prijateľného správania, vhodného i menej vhodného spôsobu komunikácie, účinných i málo účinných prvkov vzájomného rešpektu, tolerancie. *Aká bude budúcnosť dnešných detí? Akú chceme, aby ju mali? Aké kompetencie v nej budú potrebovať?*

Vplyv reklamy, marketingových firiem, médií, sociálnych sietí, množstvo informácií na internete priniesli javy, na ktoré súčasná generácia dospelých nebola pripravená. Šikovnosť detí pri využívaní informačno-komunikačnej technológie bez vhodného usmernenia vyvolala aj nové formy šikanovania. Bežné je používanie vulgarizmov v médiách, medzi politikmi a známymi osobnosťami. Posun tolerancie k takémuto správaniu sa modelovo prenáša aj do komunikačných prejavov mladej generácie. Na sociálnych sieťach sa objavujú trendy pútania pozornosti, mení sa význam intimity, deti sú pružné pri vyhľadávaní informácií, ale neponúkame im priestor na zvládanie ich rozumnej selekcie. Dej sa odohráva rýchlo, chýba procesné spomalenie spracovania jeho obsahu. Ak nie je posilňovaná trpezlivosť, deti túto hodnotu vypúšťajú zo svojho poľa pôsobnosti a nepovažujú ju za podstatnú. Školské triedy sa stávajú kultúrne, sociálne, ekonomicky rozmanitejšie, no napriek tomu sa zvyšuje tlak na selekciu, ktorý môže vychádzať z obáv, že školské prostredie nie je pripravené na rozdielnosť zvládať v takej miere, aká by bola žiaduca. Spoliehanie sa na rozhodnutia dospelých môže byť živnou pôdou pre trvalejšie blokovanie skutočných pocitov a následnej straty sebedomia, sebareflexie, sebaznania a kritického myslenia.

Roviny školskej a rovesníckej mediácie

Školskú mediáciu môžeme ju realizovať najmä v dvoch rovinách. Ako:

1. prizvanie mediátora k riešeniu konfliktu
2. začlenenie mediácie do filozofie školy.

Prizvanie mediátora k riešeniu konfliktu (sanačná rovina)

Ide o klasickú mimosúdnu činnosť, pri ktorej napríklad riaditeľ školy, resp. učiteľ prizve na riešenie konfliktu mediátora. Mediátor pomáha hľadať príčiny problémovej komunikácie, zredukovať prekážky v komunikácii, nabáda k dohode, usmerňuje proces riešenia konfliktu. Konflikt pritom môže nastať spravidla medzi kolegami, učiteľom a žiakom, učiteľom a rodičom, nadriadeným a podriadeným, zriaďovateľom a riaditeľom školy, radou školy a riaditeľom, ale aj medzi rodičmi žiakov, či samotnými žiakmi.

Prax prináša aj množstvo situácií, kedy sa akýkoľvek problém prioritne rieši podnetmi a sťažnosťami na vyššie kontrolné orgány, a to aj bez komunikácie s dotknutými osobami, učiteľom, riaditeľom školy. V niektorých prípadoch pritom môže ísť iba o nevykomunikovanie si súvislostí, ktoré predchádzali sporu. Praktickým riešením týchto situácií môže byť zakomponovanie mediačnej doložky do vnútorných školských dokumentov. Doložka obsahuje záväzok, že v prípade konfliktu sa sporné strany ho pokúsia riešiť najprv mediačnou cestou na pôde školy. Obsah mediačnej doložky závisí výlučne na dohode a nie je právne vymáhateľný. Môže ale podporiť riešenie konfliktu zmierom.

Začlenenie mediácie do filozofie školy

Potreba stability, vyváženosti v pedagogickom tíme, záujem poskytnúť žiakom vhodný model pre riešenie konfliktov, signál rodičom, že kvalita vzťahov patrí k jej prioritám, môžu byť dôvodom, prečo vedenie školy má záujem prijať mediáciu ako súčasť filozofie školy. Ak hovoríme o procese jej začleňovania, máme na mysli predovšetkým scitlivenie pozorovacích schopností a podporovanie zručnosti zvládať problémové situácie úspešne.

Z emailu triednej učiteľky žiakov 6. ročníka (1. časť)

„Dnes sme riešili v triede problémového žiaka. Deti sú z neho vystresované a všetci chcú, aby odišiel. Spisali petíciu za jeho vylúčenie. Rozprávali sme sa o ich pocitoch. Cez prestávky sa snažím byť v triede alebo v jej blízkosti, často všeličo riešim (nadávky, drobné konflikty...), snažím sa, aby sa predchádzalo väčším konfliktom. Viem, že dotýčny chlapec má

ťažký život, ale v určitých situáciách ho nemôžem ospravedlniť, má už 12 rokov a musí vedieť rozlišovať dobré od zlého. Budúci týždeň pôjde k psychologičke. Otázne je, či mama bude chcieť s ním chodiť na vyšetrenia. Rodičia ostatných detí mi vyčítajú, že so žiakom nič nerobím. Prišlo mi to veľmi ľúto, pretože nikto nevidí tie telefónne účty, čo mi chodia, ani ten čas, čo po večeroch trávim komunikáciou s rodičmi problémovějších detí. S deťmi v triede komunikujem častejšie, než s mojimi vlastnými deťmi, ktoré sú po večeroch ponechané samé na seba, lebo sa venujem školským veciam. Nevie, čo ešte viac by som mohla pre triedu urobiť. Je pravda, že deťom on robí veľakrát zle a denne vymýšľa klamstvá. Je ale pravda aj to, že v triede nemá stáleho kamaráta a cíti odmietanie detí.“

Prístup mediátora ku konfliktným situáciám

Vo všeobecnosti treba pristupovať ku každej konfliktnej situácii individuálne. Treba zvážiť existujúci stav problémového správania, hľadať jeho príčiny a zdefinovať si želaný stav. Každá, aj zdanlivo rovnaká problémová situácia v rozdielnom prostredí môže prinášať rôzne riešenia. Mediátor, ktorý sa venuje školskej mediácii, potrebuje vedieť, že ak sa na konflikt nepozrie v kontexte reakcií všetkých osôb, ktoré majú vplyv na zmenu správania, jeho závery nemusia viesť k želateľnej zmene z hľadiska dlhodobého významu. Pre úspešné vyriešenie sporu a minimalizovanie možnosti jeho recidívy, treba uvažovať v rovine logických dôsledkov konania v čo najväčšom rozsahu a s ohľadom na všetky dotknuté osoby.

Pri riešení konfliktu je vhodné položiť si otázky: *Ako konflikt ovplyvňuje správanie a konanie všetkých zainteresovaných osôb? Čo je príčinou nežiaduceho správania? Aký je želaný stav, ktorý chcú aktéri konfliktu dosiahnuť a ako ho môžu dosiahnuť?*

Tab. č. 1. – Dôležité otázky školskej a rovesníckej mediácie v triede

	Problémový žiak	Spolužiaci	Učiteľ	Rodič	Riaditeľ školy
Aký je súčasný stav?	Je vulgárny? Obťažuje? Hnevá sa? Kričí? Vyrušuje?	Sťažujú sa? Prispôbujú sa ? Napodobňujú ho? Sú ľahostajní? Rezignovali?	Žiada o pomoc? Je apatický? Cíti sa frustrovaný? Nezaujíma ho to? Hľadá riešenia?	Žiada radu? Zaujíma sa o problém? Vyhýba sa stretnutiam?	Poskytuje podporu? Usmerňuje? Kontaktuje odborníkov? Skrýva problém?
Aká je príčina?	Skúša hranice? Cíti sklamanie hnev, úzkosť? Má rodinné problémy? Má ŠVVP?	Prevláda skupinové myslenie? Majú strach? Chýbajú zručnosti? Chýba pozitívna osobnosť v triede?	Je riešenie nad jeho sily? Chýba podpora, usmernenie? Očakáva pokyny vedenia?	Nevie si rady? Nemá čas? Rodina prechádza zmenami?	Zaujíma sa o pocity ľudí? Má strach zo zlej povesti? Nevie o probléme? Chýbajú mu kompetencie?

Aký je náš cieľ , riešenie ?	Zmeniť správanie? Mať viac kamarátov? Získať väčší rešpekt?	Stmelit' tím? Posilniť schopnosti riešiť konflikt? Naučiť ich kriticky myslieť, pracovať s emóciami ?	Dostať usmernenie? Mať možnosť konzultácie? Vzdelávať sa?	Docieľiť otvorenú komunikáciu? Získať pomoc, podporu?	Kontaktovať odborníkov? Prejaviť záujem o potreby učiteľov? Poskytnúť odbornú pomoc rodičovi?
--	---	---	---	---	---

Škála správania **žiaka**, ktorý vyvoláva konflikt, sa môže pohybovať od jemných odtieňov neštandardného až po výrazne rušivé. Žiak môže vyvolávať konflikt tým, že stláča pero, že si do zošita počas výkladu učiteľa kreslí obrázky. Učiteľa môže rozladiť ignorovaním, vykrikovaním, vydávaním rôznych nepríjemných zvukov, môže byť vulgárny, agresívny, môže reagovať neštandardne v dôsledku špecifických vývinových porúch, môže pociťovať zvýšený tlak na výkon, byť prestimulovaný, prežívať náročnejšie obdobie v rodine a v určitom veku môže konfliktným správaním dávať najavo, že ašpiruje na vlastné názory a testuje si ich prijatie v rovesníckej skupine. Pri možnostiach usmerňovania riešenia konfliktu musíme brať do úvahy aj intenzitu týchto prejavov.

Správanie žiaka ovplyvňujú aj jeho **rovesníci**. Môžu prejavy spolužiaka ignorovať, nevšimáť si ich, ale môžu konfliktné správanie dokonca aj vítať, nakoľko je pre nich sprestrením inak nudnej vyučovacej hodiny. Môžu pociťovať frustráciu, strach, obavy, hnev, mať pocit ohrozenia.

V celom procese je dôležitý postoj **triedneho učiteľa, resp. ďalších učiteľov**. Frustrovaný učiteľ potrebuje motivovať. Učiteľ, ktorému chýbajú kompetencie zvládať konflikty, sa potrebuje vzdelávať. Učiteľ, ktorý vie pomenovať nežiaduce prejavy žiaka a vie s nimi pracovať, potrebuje podporu vedenia školy, pochvalu, ocenenie, supervíziu.

Mediátor, ktorý rieši konflikt, musí poznať aj postoj **rodiča** k vzniknutej problémovej situácii. Rodič sa môže vyhýbať stretnutiam s triednym učiteľom, riaditeľom školy, môže byť dokonca agresívny, ale aj sklamaný prístupom školy k riešeniu konfliktov v triedach. Príčinou nespokojného správania rodiča môže byť nezvládanie výchovy, pretrvávajúce problémy v partnerskom vzťahu, zvýšený tlak na výkon v práci, vytesnenie dôležitosti výchovy zo svojich priorít, stres- Dôvodom nezájmu môže byť nesúhlas s postojom niektorých učiteľov, nedodržanie dohôd z ich strany.

Autoritou, ktorej reakcia je podstatná, je **riaditeľ školy**. Môže reagovať pokojne, byť učiteľovi oporou, poskytnúť usmernenie, konzultáciu, kontakty na odborníkov. V komunikácii medzi rodičom a učiteľom môže pôsobiť ako mediátor, ktorý zmierňuje napätie, usmerňuje proces diskusie smerujúci k vzájomnej dohode. Môže sa tváriť, že sa ho problém netýka a môže byť natoľko vyťažovaný byrokraciou, že stráca prehľad o zhoršujúcej sa klíme.

V celom procese si treba uvedomiť postavenie **mediátora**. Mediátor neposkytuje odpovede, ale môže klásť dôležité otázky. Jeho úlohou je podnecovať smerovanie k dohode správnym smerom, ukazovať možnosti, rôzne riešenia, uľahčovať komunikáciu, tlmieť napätie, pracovať s emóciami, obrannými mechanizmami, usmerňovať proces riešenia konfliktov. Mediátor, ktorý sa venuje školskej mediácii a vie pracovať s deťmi školského veku, môže pod dohode s učiteľom realizovať aj niekoľko aktivít na podporu riešenia konfliktov priamo so skupinou detí, pričom učiteľ je prítomný v triede ako významný pozorovateľ správania svojich zverencov. Všíma si, ako jeho žiaci komunikujú, čo robia, ako sa správajú, ako reagujú na pokyny, kto je prirodzeným lídrom v rovesníckej skupine, kto sa radšej nechá viesť, ako sa mení nálady, čo ju zmení. Následne učiteľ s mediátorom svoje postrehy z mediačných aktivít rozoberie, zhodnotí a spoločne pripraví riešenia, ktoré pomôžu zlepšovať vzťahy v triede, napríklad podnietiť medzi žiakmi diskusiu o triednych pravidlách, ich dôležitosti a opodstatnenosti.

Dôležitá je aj spolupráca s **odborníkmi** (psychológmi, špeciálnymi pedagógmi, sociálnymi pracovníkmi), ktorí vedia z hľadiska svojho pôsobenia pripraviť účinné stratégie na podporu zmien v správaní.

Nezanedbateľnou však ostáva aj podpora triednemu učiteľovi. Dôležitú úlohu tu zohráva riaditeľ školy, jeho kolegovia, alebo človek, ktorému triedny učiteľ dôveruje a ktorý mu umožní spracovať obranné mechanizmy a emócie tak, aby učiteľ záťažovú situáciu zvládol úspešne, a nie na úkor kvality života vlastnej rodiny a vlastných detí.

Z e mailu emailu triednej učiteľky s odstupom jedného a pol roka – II. časť

„Najväčšiu zmenu v správaní u detí v triede som zaznamenala práve u tohto žiaka. V piatom ročníku bol "postrachom" pre spolužiakov aj nespolužiakov a veľa detí sa ho vyslovene bálo. Mal neprimerané správanie aj voči učiteľom. Prvé dva – tri mesiace v šiestom ročníku nemal ideálne správanie, ale postupne sa premieňal z konfliktného a agresívneho chlapca na pokojného. Po dlhšom čase mal v tomto polroku jednotku zo správania. Keď som volala jeho mamine, že ho chcem pochváliť, nechcela tomu veriť. Samozrejme, tichučké dieťa z neho nikdy nebude, niekedy ho musím napomenúť, ale tie mil'ové kroky, aké urobil, si neskutočne cením. Veľmi sa mi páči, že ho medzi seba prijali všetky deti, hoci na začiatku 6. ročníka ho veľa detí nemalo rado. Na facebooku nedávno jeho spolužiak pri reakcii na jeho fotku (žiaci iného ročníka sa mu tam posmievali) napísal, že "čo majú proti nemu, veď je to úplne normálny chalan."

Čím môže byť mediácia v prostredí školy ovplyvňovaná?

Mediácia môže byť ovplyvňovaná **cieľovou skupinou**. Inak sa budú správať rovesníci v školách, kde majú strach zo šikanovania a rozdielne budú reagovať žiaci, ktorých súčasťou kultúry školy je aktívny odpor voči tomuto neduhu. Dôležitý je aj **vek** účastníkov konfliktu. Komunikácia žiaka 1. stupňa bude iná ako diskusia študentov strednej školy. Riešenie konfliktu ovplyvňuje aj **dynamika skupiny a štádium konfliktu**. Ak sme súčasťou triedy silných individualít, musíme voliť iné stratégie prekonávania problémov, ako v triede, kde sa udomácnila ľahostajnosť, poddajnosť. Iné bude správanie žiaka, ktorý už nemá chuť ďalej presvedčať kamaráta, že jeho názor je nesprávny a iné bude u rovesníka, ktorý potrebuje o svojom názore presvedčiť aj všetkých a najlepšie hneď. Veľký vplyv na úspešnosť riešenia konfliktov v triedach má **postoj dospelých autorít** – riaditeľa školy, učiteľov. Ak rovesnícky mediátor bude zo svojho pohľadu vnímať dôležitosť vyriešenia problému žiakmi a učiteľ do tohto procesu vstúpi nevhodným rozhodnutím z pozície moci, rovesnícka mediácia začne strácať na svojom význame. Mediácia bude ovplyvňovať aj **konkrétne situácie**. Iné konanie sa očakáva vtedy, keď dvaja spolužiaci nevedia nájsť zhodu na termíne výletu a inak bude prebiehať ich komunikácia pred písomnými skúškami. V neposlednom rade do procesu mediácie vstupuje aj **nálada**. Inak sa správa dieťa, ktoré je dlhodobo vyrovnané a u ktorého výkyvy nálad sú takmer nepoznatelné a rozdielne sa bude správať dieťa, ktoré v rodine prežíva krízu.

Program mediácie v školách

Prvým krokom zavedenia mediácie do škôl je oboznámenie pedagogických a odborných zamestnancov školy, prípadne rodičov s jej významom a jej jednotlivými etapami, napr. formou krátkej prezentácie, resp. formou tréningových aktivít zameraných na *scitlivenie pozorovacích schopností k prejavom správania žiakov, učiteľov, rodičov, ale aj k poznaniu vlastných reakcií v konfliktných situáciách*. Ideálne je, ak riešenie konfliktov je aj jednou z obsahových tém zasadnutia metodických orgánov, napr. predmetovej komisie s výchovným zameraním. Školský koordinátor mediácie v spolupráci s certifikovaným mediátorom prevezme na seba zodpovednosť za proces začleňovania programu. Následne, počas tréningových aktivít s rovesníckymi mediátormi pracujú so skupinou detí, ideálne 4. až 9. ročníka, ktoré prejavili záujem a zároveň splnia podmienky účasti na programe, ktoré boli prediskutované v tíme pedagógov (predmetová komisia), v tíme žiakov (žiacky parlament). Tréning môže prebiehať v dvoch až štyroch fázach s odstupom približne dvoch týždňov od každého tréningu. Dvojtyždňové obdobie je prechodovým časom, kedy si žiaci vedú denník

pozorovateľa s cieľom lepšej identifikácie problémov v triedach. Počas tréningu si osvoja zručnosti, ktoré im pomôžu riešiť konflikty a skvalitňovať vzťahy v triedach. Témy výcviku by mali zohľadňovať *cieľovú skupinu, najčastejšie sa vyskytujúce predmety sporov, vek, špecifickosť prostredia, zameranie školského vzdelávacieho programu*. V praxi sa osvedčili štyri ťažiskové témy

1. Konflikty a ich príčiny
2. Fázy vývoja konfliktu
3. Komunikácia v záťažových situáciách
4. Riešenie konfliktov.

Konflikty a ich príčiny – Cieľom tréningových aktivít je získať odpovede na otázky: *Čo je to konflikt? Aké druhy konfliktov poznáme? Aké sú najčastejšie témy konfliktných situácií v školskom prostredí? Čo môže byť zdrojom konfliktov?* Po absolvovaní tréningu budú rovesnícki mediátori budú schopní pomenovať najčastejšie sa vyskytujúce problémy, miesta výskytu konfliktných situácií.

Fázy vývoja konfliktu – *Ako sa správame v štádiu výskytu prvých náznakov rozdielných názorov? Čo je dôležité si uvedomiť? Ako je vhodné reagovať? Kedy prichádza k polarizácii názorov? V akom štádiu vieme uznať názor oponenta? Aké problémy prináša vzájomné odcudzenie? Kedy hovoríme o deštruktívnych účinkoch konfliktu? Ako treba zareagovať, keď prichádzajú údery pod pás? Ako sa na správaní odrazí ľahostajnosť k riešeniu konfliktov?* Po absolvovaní druhej časti tréningu rovesnícki mediátori dokážu identifikovať východiskové podmienky pre začatie mediácie (vplyv prostredia, štádium konfliktu, citové rozpoloženie, a pod.), vnímajú úzkosť, nepriateľstvo, frustráciu, vycítia, kedy sa konflikt stáva otvoreným, pomáhajú formulovať pocity, záujmy, vedia pomenovať pozitívne aj negatívne emócie spojené s konfliktom.

Komunikácia v záťažových situáciách – *Čo predstavuje pre mladého človeka záťaž? Čo sú jej zdroje a ako sa záťaž, stres prejavuje na správaní žiaka? Aké sú najčastejšie využívané obranné mechanizmy a čomu nás učia?* Rovesnícky mediátor sa naučí poznávať rôzne obranné mechanizmy. Dokáže prerámcovať tému, ak zbadá deštruktívne napätie v rozhovore, pretlmočiť sťažnosti, vie tvoriť objasňujúce otázky a pomenovať záujmy v pozičných výrokočoch. Ustráži, aby si sporné strany neskákali do reči, pomáha vyjadriť pocity, myšlienky a priania. Pomocou otázok pomáha zvažovať dôsledky. Je schopný jasne formulovať myšlienky.

Riešenie konfliktov a mediačný proces – Záverečné stretnutie tréningových aktivít patrí zvládnutiu mediačného procesu. *Ako analyzovať konflikt? Aké sú jednotlivé štádiá mediačného procesu? Aké zásady by mal dodržiavať rovesnícky mediátor?* Po zvládnutí tréningu žiak vie tvoriť dohody, rozumie pravidlám mediačného procesu, vie identifikovať vzájomne otvorené, či skryté útoky, dokáže spájať návrhy, doladovať vyjednávania a konkretizovať dohody. Snaží sa znižovať napätie medzi spornými stranami.

Súčasťou záverečných aktivít je vytvorenie **plánu udržateľnosti mediácie** v prostredí školy. Patrí tu napr. zadefinovanie možností kontaktovania rovesníckych mediátorov spolužiakmi (e-mail, sociálna sieť, kontaktná schránka), pravidelné mesačné rozhlasové vysielanie k aktuálnym témam (hádky v triede, zvýšená záťaž pred písomkou...), príspevky na webovej stránke školy, vytvorenie nástenky mediačných aktivít, facebookovej diskusnej skupiny rovesníckych mediátorov, besedy, diskusie na rôzne témy, ktoré trápia žiakov so zaujímavými odborníkmi.

Čo očakávajú rovesnícki mediátori od mediácie?

„zlepšime si zručnosti v riešení konfliktov, budeme schopní robiť správne rozhodnutia, budeme vedieť byť na oboch stranách, zlepšime si komunikáciu pri riešení konfliktov, nebudeme sa hádať, vyriešime konflikty po dobrom, budeme múdrejší, zlepšime si vzťahy v triede, zlepšime vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi, naučíme sa spolupracovať, naučíme sa zvládať rôzne situácie, naučíme sa spolupracovať v skupine.“

rovesnícki mediátori, ZŠ Sv. Cyrila a Metoda, Košice

Výber rovesníckych tém nemôže byť vecou náhody. Musí mu predchádzať analýza prostredia. Mali by zohľadňovať cieľovú skupinu, najčastejšie sa vyskytujúce predmety sporov, vek, špecifickosť prostredia, zameranie školského vzdelávacieho programu.

Význam rovesníckej mediácie

Rovesnícka mediácia učí *tolerancii*. Rôzne javy môžu mať pre každého z nás iný význam. Ten môže byť ovplyvnený výchovou, temperamentom, skúsenosťou, zásadami a normami, ktoré sme do života prijali. Mediácia privádza žiakov k schopnosti vnímať veci z rôznych uhlov pohľadu. Ujasňovanie postojov je vecou *trpezlivého* vysvetľovania, dopĺňania myšlienok, zdôvodňovania, argumentácie, preformulovania výrokov, ktoré vyvolávajú negatívne emócie. Mediácia pestuje zručnosť dopriať rozhodnutiam čas. Zdieľaním pocitov, ktoré vyvolali určitý postoj, vnáša do komunikácie prvok *rešpektu a úcty*,

pomáha chápať vzájomné odlišnosti. Ak je riešenie dohôd v rukách rovesníkov, rovesníci sú ochotnejší prijímať *zodpovednosť* za ich napĺňanie, žiak vstupuje do procesu mediácie *s dôverou*, čím stúpa šanca na väčšiu otvorenosť v prejavoch. Mediácia dáva žiakom priestor pochopiť *vlastné emócie* v kontakte s emóciami iných, učí primeraným reakciám, ktoré zohľadňujú štádium konfliktu, jeho intenzitu, vedie k spracovaniu emócií, ku *kritickému mysleniu*, k tvorbe otázok, k aktívnemu počúvaniu, učí *samostatnosti*. Vďaka mediácii majú deti väčšiu potrebu zdieľať spoločné témy a diskutovať aj o tých, ktoré by ich mohli zdanlivo rozdeľovať. Rovesnícka mediácia *zlepšuje atmosféru v škole*. Ukotvenie schopnosti riešiť problém mediačnou cestou nie je vecou náhody, ale trpezlivého vysvetľovania. Jej výsledky sa objavujú v podobe menšieho počtu konfliktných situácií, ktoré by musel riešiť učiteľ. Nie je možné realizovať vyučovanie v čase, kedy je sústredenosť žiakov rozptýlená a učiteľ musí venovať pozornosť riešeniu konfliktov v triede. Ak si žiaci osvoja zručnosti rovesníckej mediácie, riešenie jednoduchých konfliktov zvládnu bez zásahu učiteľa. Mediácia *zlepšuje aj vzťahy medzi dospelými*. Triedni učitelia zvyknú byť citliví na kritiku svojej triedy. Nezriedka majú potrebu obhajovať „svojich“ žiakov, čím dochádza aj ku kolegiálnym sporom. Mediácia pomáha vnímať konflikty ako prirodzenú súčasť života. Žiak vďaka schopnosti prijímať rozhodnutia a niesť za nich zodpovednosť sa stáva *vnímavejší k potrebám učiteľov*.

Záver

„Rovesnícka mediácia ma, myslím ako človeka, veľmi ovplyvnila. Zistila som, ako veľmi ma baví práca s ľuďmi, ako veľmi sa mi páči, keď viem komukoľvek pomôcť v situácii, keď to potrebuje. Už viem, že je dôležité zaujímať sa o ľudí okolo seba. Dúfam, že rovesnícka mediácia na školách bude v budúcnosti veľkým prínosom. U nás funguje už 2 roky. Veci sa nemenia zo dňa na deň, ale je skvelé vidieť ako napredujeme. Pri riešení konfliktov si často neuvedomujem, že viem kamarátovi pomôcť preto, že som absolvovala toto školenie. Niečo na tom však bude, keďže sa na mňa začínajú so svojimi problémami obracať častejšie. Myslím, že nielen nástroční, ale aj dospeláci dokážu oceniť pomoc nezaujatého človeka a jeho nadhľad pri riešení sporov.“ (Sára Haščáková, rovesnícka mediátorka, ZŠ Park Angelinum, Košice)

Kontakt

Dušana Bielešová, Mgr.

redakcia časopisu Manažment školy v praxi, vydavateľstvo Wolters Kluwer, s. r. o.

Mlynské Nivy 48, Bratislava

Malacky, Mierové námestie 2419/20, 901 01

bieleszova@gmail.com

Odborný profil autora:

Je absolventkou Fakulty humanitných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, odbor etika, pedagogika. Odbornú prípravu mediátora ukončenú osvedčením a zápisom do registra mediátorov Ministerstva spravodlivosti absolvovala v roku 2010. Pôsobila ako pedagóg v špeciálnom školstve, následne na základnej škole s materskou školou, aj vo vedúcej funkcii ako zástupca riaditeľa pre základnú školu. Pôsobila aj v mimovládnom sektore ako štatutárna zástupkyňa materského centra, neskôr ako podpredsedníčka Dozornej rady Únie materských centier a následne ako riaditeľka Centra advokácie a koordinácie Únie materských centier. V súčasnosti pôsobí v redakcii odborného časopisu Manažment školy v praxi, vydavateľstva Wolters Kluwer. s. r. o. Okrem toho sa aktívne venuje aj prednáškovej a lektorskej činnosti ako mediátor zaoberajúci sa témou školskej a rovesníckej mediácie v školách a školských zariadeniach, píše pre časopis Dnešná škola, webový portál Úspešná škola, Direktor. V spolupráci so spoločnosťou ANDRAGOS poskytuje tréningový program Školská a rovesnícka mediácia – kompetencia pre úspešné riešenie sporov vo výchovno-vzdelávacej činnosti.

Monografia

- [1] BEDNAŘÍK, Aleš. 2001. *Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou*. Bratislava : PDCS, 2001. ISBN 80-968095-4-7
- [2] BIELESZOVA, Dušana. 2013. *Rovesnícka mediácia*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2013. 97 s. ISBN 978-80-8078-587-1
- [3] BIELESZOVA, Dušana. 2014. . *Školská a rovesnícka mediácia ako súčasť preventívneho programu škôl*. In: *Kováč a kol. 2014. Aktuálne výzvy a perspektívy v mediácii*. AMS : Bratislava, 2014. ISBN978-80-971616-0-6
- [4] ONDRUŠEK, Dušan. LABÁTH, Vladimír. TORDOVÁ, Zuzana. 2005. *Konflikt, zmierovanie, zmierovacie rady*. Bratislava : PDCS, 2005. ISBN 80-968934-9-1
- [5] PIOVARČIOVÁ, Tatiana. HALÁŠOVÁ, Daniela. MIHÁLIKOVÁ, Jana. BALOGOVÁ, Ľubica. GOGOLOVÁ, Daniela. 2010. *Novovynárajúce sa potreby detí na Slovensku – prieskumná štúdia*. Bratislava : IUVENTA, 2010. ISBN978-80-8072-102-2.